

Näringsförbud, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet sammanlagt 14 motionsyrkanden i frågor rörande näringsförbud, s.k. herrelösa fastigheter, indrivning och godtrosförvärv, varav 2 motionsyrkanden härrör från allmänna motionstiden år 2000 och 12 motionsyrkanden från allmänna motionstiden år 2001.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. I sammanhanget vill utskottet upplysa om att utskottet beslutat föreslå att tillämpningen av lagen (1986:436) om näringsförbud blir föremål för granskning av Riksdagens revisorer.

Till betänkandet har fogats ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden	5
Näringsförbud.....	5
Herrelösa fastigheter.....	9
Indrivning	11
Godtrosförvärv	13
Särskilt yttrande.....	15
Godtrosförvärv	15
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	16
Motion från allmänna motionstiden 2000/01	16
Motioner från allmänna motionstiden 2001/02.....	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Näringsförbud

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:L701, 2001/02:L231, 2001/02:L262 och 2001/02:L330 yrkandena 1–3.

2. Herrelösa fastigheter

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L219 och 2001/02:L306.

3. Indrivning

Riksdagen avslår motion 2001/02:L259.

4. Godtrosförvärv

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju237 yrkande 6.

Stockholm den 2 april 2002

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Christel Anderberg (m), Rune Berglund (s), Karin Jeppsson (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Ana Maria Narti (fp) och Petra Gardos (m).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet sammanlagt 14 motionsyrkanden i frågor rörande näringsförbud, s.k. herrelösa fastigheter, indrivning och godtroshärv, varav 2 motionsyrkanden härrör från allmänna motionstiden år 2000 och 12 motionsyrkanden från allmänna motionstiden år 2001.

En förteckning över motionsyrkandena finns intagen i bilagan till betänkandet.

Utskottets överväganden

Näringsförbud

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på skärpning av reglerna om näringsförbud i samband med konkurs och grova åsidosättanden av den marknadsrättsliga lagstiftningen bör avslås. Utskottet anser att någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna inte är påkallad. I sammanhanget vill utskottet upplysa om att utskottet beslutat föreslå att tillämpningen av lagen (1986:436) om näringsförbud blir föremål för granskning av Riksdagens revisorer.

Allmän bakgrund

Lagen (1986:436) om näringsförbud har till ändamål att förhindra att personer som orsakar stora skador genom sin näringsverksamhet skall kunna fortsätta med detta. Lagen innebär en möjlighet att ingripa med förbud i ett fall då det skulle framstå som stötande om en person som har begått allvarliga oegentligheter i näringsverksamhet trots detta skulle få fortsätta att ägna sig åt sådan verksamhet. Vid lagens tillämpning skall allmänpreventiva hänsyn tas samtidigt som det är viktigt att rättssäkerheten för den enskilde blir tillfredsställande.

Näringsförbud skall, om det är påkallat från allmän synpunkt, meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt har åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamheten och därvid gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa (1 §). Har näringsidkaren i näringsverksamhet gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex månader, skall ett näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, såvida inte särskilda skäl talar mot det. Vidare får näringsförbud meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt har åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamheten och därvid i avsevärd omfattning underlåtit att betala skatt, tull eller avgift som omfattas av lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter (1 a §). Även i detta fall krävs att åtgärden skall vara påkallad från allmän synpunkt. Vid bedömningen av om näringsidkaren, i de fall hans verksamhet försatts i konkurs, grovt har åsidosatt sina åligganden får hänsyn tas endast till sådana oegentligheter som förekommit i den verksamhet som försatts i konkurs (2 §). Har näringsverksamheten bedrivits av en juridisk person får, under de förutsättningar som enligt vad nu nämnts gäller för en enskild näringsidkare, näringsförbud meddelas den som företräder den juridiska personen. Ett näringsförbud skall vara tidsbegränsat och gälla under lägst tre och högst tio år.

Den som är underkastad näringsförbud får i princip inte driva näringsverksamhet. En sådan person får inte heller vara bolagsman i handelsbolag eller ha vissa närmare angivna befattningar, såsom exempelvis styrelseledamot i aktiebolag. Inte heller får den som är underkastad näringsförbud faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller äga så många aktier i ett aktiebolag att vederbörandes andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger 50 %.

Frågor om näringsförbud prövas av allmän domstol på talan av allmän åklagare eller, i vissa fall, av kronofogdemyndighet (8 och 8 a §§). Tillsynen över efterlevnaden av meddelade näringsförbud utövas av kronofogdemyndigheten i den ort där den som har meddelats förbudet är bosatt. Överträdelse av ett meddelat näringsförbud är straffbart.

Frågan om näringsförbudsinstitutet fungerar effektivt har aktualiserats i olika sammanhang. Förslag om en översyn i skilda avseenden av reglerna om näringsförbud har vid flera tillfällen förts fram i motioner i riksdagen. Under 1990-talet har också flera ändringar vidtagits i lagen om näringsförbud. Ändringar som riksdagen beslutade våren 1996 innebar skärpningar i fråga om näringsförbud i anledning av brott (prop. 1995/96:98, bet. LU22, rskr. 212). I den då aktuella propositionen angav regeringen att frågan om näringsförbud i anledning av betalningsunderlåtelse och konkurs borde utredas ytterligare.

Våren 1996 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att se över bestämmelserna om näringsförbud i samband med betalningsunderlåtelse och konkurs i lagen om näringsförbud. Utredningen, som antog namnet Näringsförbudslagsutredningen, överlämnade i september 1997 betänkandet (SOU 1997:123) Ett effektivare näringsförbud.

I betänkandet föreslogs en ny lag om näringsförbud, som bl.a. innebar att möjligheterna att meddela näringsförbud utvidgas. Den principiella nyheten i förslaget var att det skulle införas ett antal presumtionsregler för näringsförbud, där presumptionen kan brytas om särskilda skäl talar mot förbud. En sådan presumtion gällde bl.a. vid konkurs om näringsidkaren två eller flera gånger tidigare under de senaste tio åren i den egenskapen varit inblandad i konkurser.

Enligt förslaget skulle näringsförbud också kunna meddelas vid grova åsidosättanden av bl.a. marknads- och konkurrensrättsliga regler, arbetsmiljö- och miljöregler eller civilrättsliga skyldigheter.

Näringsförbudslagsutredningens förslag i nu redovisade delar har inte lett till lagstiftning.

Däremot har vissa andra av Näringsförbudslagsutredningens förslag legat till grund för lagstiftning. Sålunda beslutade riksdagen våren 1999 vissa ändringar i lagen om näringsförbud varigenom även kronofogdemyndigheten fick rätt att ansöka om näringsförbud vid betalningsunderlåtelse och konkurs under förutsättning att åklagaren förklarat sig avstå från att ansöka (prop. 1998/99:44, bet. LU15). Lagändringarna, som trädde i kraft den 1 juli 1999, innebar vidare att inte bara den som är företrädare för den juridiska personen vid konkursbeslutet kan komma i fråga för näringsförbud utan även den som

innehade en sådan ställning senare än ett år innan konkursansökan kom in till tingsrätten.

Våren 2001 beslutade riksdagen vissa ytterligare ändringar i lagen om näringsförbud som syftade till att förhindra att ett näringsförbud kringgås med hjälp av bulvaner (prop. 2000/01:105, bet. LU21). Till grund för dessa lagändringar låg förslag som Bulvanutredningen lämnat i betänkandet (SOU 1998:47) Bulvaner och annat.

Motionerna

Eva Flyborg (fp) anför i motion L330 bl.a. att reglerna om näringsförbud bör skärpas beträffande personer som satt konkurserna i system och en bättre uppföljning ske av efterlevnaden av näringsförbuden. I motionen yrkas tillkännagivanden i enlighet med det anförda (yrkandena 1–3).

Även i motion L231 av Lennart Klockare och Ann-Kristine Johansson (båda s) framförs krav på skärpning av reglerna om näringsförbud. Motionärerna anser att Näringsförbudslagsutredningens förslag i betänkandet (SOU 1997:123) Ett effektivare näringsförbud skulle innebära en effektiv och ändamålsenlig reglering och därför bör läggas till grund för lagstiftning.

Barbro Feltzing (mp) anser i motion L262 att lagstiftningen om näringsförbud bör skärpas för den som upprepade gånger varit inblandad i konkurser (yrkande 1).

Enligt motion L701 av Barbro Feltzing (mp), från allmänna motionstiden år 2000, bör vissa åtgärder vidtas mot otillbörlig marknadsföring. Sålunda anser motionären att Konsumentombudsmannen bör ges möjlighet att förordna om näringsförbud vid vissa fall av otillbörlig marknadsföring såsom fakturaskojerier (yrkandena 1 och 2).

Motsvarande krav framställer Barbro Feltzing i motion L262 av Barbro Feltzing (mp) (yrkandena 2 och 3).

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har Näringsförbudslagsutredningens huvudförslag, som innebär införande av presumtioner för näringsförbud i vissa angivna fall, inte lett till lagstiftning. Mot bakgrund av skarp kritik från remissinstanser gjorde regeringen hösten 1998 i proposition 1998/99:44 Ändringar i lagen (1986:436) om näringsförbud bedömningen att det inte var möjligt att då föreslå så ingripande förändringar som utredningens huvudförslag innebär.

Vad särskilt gäller utredningsförslaget om näringsförbud vid andra grova överträdelse är de som nu omfattas av lagen om näringsförbud anförde regeringen i propositionen att den visserligen delar utredningens uppfattning att näringsförbud i princip bör kunna meddelas även vid sådana överträdelse, exempelvis överträdelse av den konsument- och marknadsrättsliga lagstiftningen. Regeringen hade dock förståelse för remissinstansernas kritik mot den föreslagna bestämmelsens utformning och bedömde det inte möjligt att då genomföra förslaget om näringsförbud vid andra grova åsidosättanden.

Även Konsumentpolitiska kommittén har i sitt slutbetänkande (SOU 2000:29) Starka konsumenter i en gränslös värld övervägt frågan om näringsförbud beträffande grova åsidosättanden på det marknadsrättsliga området.

Kommittén konstaterar att sådana grova åsidosättanden kan medföra ekonomisk och annan skada för enskilda. Verksamhet av detta slag kan, anför kommittén, även bryta ned allmänhetens förtroende för näringsverksamheten och förvränga konkurrenssituationen för de seriösa näringsidkarna på området. Kommittén anser därför att det måste vara möjligt att förhindra att personer som, vid marknadsföring och annan näringsverksamhet på det marknadsrättsliga området, orsakar stora skador fortsätter med det. Enligt kommittén är marknadsföringslagens sanktionssystem inte tillräckligt för att komma till rätta med grova åsidosättanden av den marknadsrättsliga lagstiftningen av det slag som beskrivits. En utvidgning av lagstiftningen om näringsförbud är, som kommittén ser det, emellertid en fråga som kräver noggranna analyser och överväganden. Kommittén anser att de grova åsidosättanden som förekommer normalt innefattar brott och konstaterar att möjlighet att meddela näringsförbud i sådana fall finns redan i dag enligt lagen om näringsförbud. Kommittén har därför inte sett något behov av en utvidgning av reglerna om näringsförbud.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att frågan om införande av ett automatiskt näringsförbud, s.k. konkurskarantän, för företrädare för juridiska personer som försatts i konkurs har behandlats i olika sammanhang.

Då spörsmålet behandlades i riksdagen våren 2001 med anledning av en motion pekade utskottet på att enligt 6 kap. 1 § konkurslagen (1987:672) gäller att en fysisk person som försatts i konkurs inte får driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet så länge konkurstillståndet varar, s.k. automatisk konkurskarantän (bet. 2000/01:LU21). Samtidigt konstaterade utskottet att något motsvarande förbud mot att driva näringsverksamhet inte finns vad gäller ställföreträdare för en juridisk person som försatts i konkurs.

Utskottet erinrade om att det i skilda sammanhang under de senaste decennierna diskuterats om inte även företrädare för juridiska personer där den juridiska personen försatts i konkurs – i likhet med fysiska personer – borde förbjudas att driva näring eller att företräda andra bolag under pågående konkurs, antingen med automatik i direkt anslutning till konkursbeslutet eller efter särskild prövning. Frågan hade, påpekade utskottet, varit föremål för överväganden av bl.a. Konkurslagskommittén i betänkandet (SOU 1979:13) Konkurs och rätten att idka näring, Näringsförbudskommittén i betänkandet (SOU 1984:59) Näringsförbud, Näringsförbudsutredningen i betänkandet (SOU 1995:1) Ett renodlat näringsförbud och Näringsförbudslagsutredningen i betänkandet (SOU 1997:123) Ett effektivare näringsförbud. Samtliga fyra utredningar, påpekade utskottet, har kommit fram till att en konkurskarantän för företrädare för juridiska personer som försatts i konkurs inte bör införas. Som skäl härför har anförts bl.a. att en utvidgad konkurskarantän skulle slå blint och träffa även den som över huvud taget inte gjort sig skyldig till någon oegentlighet och att en sådan ordning skulle kräva stora insatser för övervak-

ning och kontroll. Enligt utskottets mening var den i den då aktuella motionen förordade lösningen ingen framkomlig väg. Som framhållits i olika sammanhang skulle nämligen, anförde utskottet, en sådan ordning kunna sägas innebära ”näringsförbud utan dom”, något som utskottet inte ville ställa sig bakom. Utskottet framhöll att åtgärder i syfte att förhindra konkursmissbruk i stället under senare tid varit inriktade på skärpta regler i näringsförbudslagstiftningen.

Med hänvisning till vad som sålunda redovisats anser utskottet att vad som anförs i de nu aktuella motionerna inte påkallar någon riksdagens åtgärd i förevarande sammanhang. I sammanhanget vill utskottet upplysa om att utskottet denna dag beslutat föreslå att tillämpningen av lagen om näringsförbud blir föremål för granskning av Riksdagens revisorer (se lagutskottets protokoll 2001/02:22).

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2000/01:L701 samt motionerna 2001/02:L231, 2001/02:L262 och 2001/02:L330 yrkandena 1–3.

Herrelösa fastigheter

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på en översyn av den rättsliga problematiken kring s.k. herrelösa fastigheter bör avslås. Utskottet förutsätter att regeringen snarast tar ställning till och redovisar hur man avser att gå vidare med övervägandena i den berörda frågan.

Allmän bakgrund

Under en konkurs omhändertas tillgångarna för borgenärernas räkning av konkursboet. Till konkursboet räknas i princip all egendom som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller som tillfaller gäldenären under konkursen och som är sådan att den kan utmätas. Konkursboets egendom skall säljas av förvaltaren så snart det lämpligen kan ske. Det förekommer att konkursförvaltaren avstår från att omhänderta och realisera viss egendom för att undvika kostnader knutna till egendomen i fall då dessa överstiger vad konkursboet kan tillgodogöra sig ur egendomen efter en försäljning. Vidare kan det vara så att offentligrättsliga förpliktelser är knutna till innehavet av egendomen som gör att förvaltaren väljer att avstå från denna. Egendomen kommer då inte att ingå i konkursboet utan förblir under gäldenärens råddighet, såvida den inte skall tillfalla panthavare.

För detta tillvägagångssätt brukar man använda begreppet *abandonering*. Exempel på egendom som kan bli föremål för abandonering är sjunkna fartyg, nedskräpade lokaler, fastigheter med rivningsförelägganden, s.k. svartbyggen och fastigheter som kräver miljösanering. Det kan också vara fråga om tomma hyreshus, även om det hittills torde vara relativt sällsynt.

Inom svensk konkursrätt finns inte någon allmän reglering av abandonering. Enligt 3 kap. 9 § första stycket konkurslagen får emellertid, om det vid konkursutbrottet pågår en rättegång mellan gäldenären och någon annan om egendom som hör till konkursboet, boet överta gäldenärens talan. Skulle konkursboet avstå från ett övertagande har gäldenären rätt att fortsätta vara part i rättegången. Konkursboet skall då anses ha uppgivit den omtvistade egendomen till förmån för gäldenären och egendomen anses inte tillhöra boet. Om konkursboet på detta sätt avstår från den omtvistade egendomen slipper boet ansvaret för rättegångskostnaderna i processen.

Under senare år har det förts en diskussion om de rättsliga förutsättningarna för konkursboet att avstå egendom till konkursgäldenären, dvs. att abandonera egendomen (se bl.a. Håstad, Sakrätt avseende lös egendom, 6:e uppl., s. 427 och Insolvensrättsligt forum 22–23 januari 1997, s. 58, Iustus förlag). En av de särskilda frågor som därvid uppmärksammats är konsekvenserna vid abandonering då konkursgäldenären är en juridisk person och konkursen avslutats utan överskott. Ett aktiebolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening, som är försatt i konkurs, är nämligen upplöst om konkursen avslutas utan överskott, se bl.a. 13 kap. 19 § aktiebolagslagen (1975:1385). Härigenom kommer den egendom som konkursboet avstått till förmån för gäldenären att sakna ägare. Detta kan vålla olägenheter, exempelvis om det är fråga om egendom som behöver underhållas eller som kan orsaka miljöskador.

Motionerna

I motion L306 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Agneta Lundberg (båda s) framhålls att det kan vålla problem vad gäller underhållet av en fastighet när fastighetsägaren går i konkurs. Inte sällan handlar det om hyreshusfastigheter belägna i centrala delar av en kommun som lämnas utan tillsyn och underhåll när ingen tar ansvar för egendomen. Motionärerna pekar på att det inte heller finns något rättsligt ansvar för en fastighet i en situation av här avsett slag. Förhållandet leder till att dylika fastigheter förfaller. I motionen begärs en rättslig översyn i syfte att komma till rätta med det beskrivna problemet.

Rigmor Stenmark (c) anför i motion L219 att det är oacceptabelt att fastigheter rättsligt sett kan bli herrelösa så att de överges utan någon tillsyn eller skötsel. Det finns exempel på sådana fastigheter som är direkt farliga att vistas på, men som är tillhåll för lekande barn. Frågan om herrelös mark måste, enligt motionären, utredas i en allmän rättslig översyn av problematiken.

Tidigare behandling

Våren 1998 behandlade utskottet förevarande spørsmål med anledning av en motion med liknande inriktning som de nu aktuella (bet. 1997/98:LU14). Utskottet ansåg att det var angeläget att få frågorna allmänt belysta och att behovet av lagstiftning klargjordes. Det fick ankomma på regeringen att i lämpligt sammanhang föranstalta om erforderligt utredningsarbete i syfte att

klarlägga behovet av lagstiftning i ämnet och att framlägga de lagförslag som var erforderliga. Vad utskottet anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1997/98:157).

Då utskottet våren 2001 åter behandlade den aktuella frågan med anledning av en motion kunde utskottet konstatera att justitieministern i ett svar den 27 oktober 2000 på en interpellation om herrelösa fastigheter redovisat att det i Justitiedepartementet sedan en tid pågår en probleminventering. Den skall, enligt interpellationssvaret, läggas till grund för de överväganden som krävs, bl.a. när man tar ställning till vilket ansvar staten bör ha. Justitieministern anförde också att det i Justitiedepartementet planeras en hearing om saken och att det är möjligt att övervägandena leder till att en statlig utredning bör tillsättas. Mot denna bakgrund fann utskottet inte anledning att föreslå några särskilda åtgärder från riksdagens sida med anledning av den då aktuella motionen, och utskottet avstyrkte bifall till denna (bet. 2000/01:LU10). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet förutsätter att regeringen snarast tar ställning till och redovisar hur man avser att gå vidare med övervägandena i den berörda frågan. Därmed föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L219 och L306.

Indrivning

Utskottets förslag i korthet

En motion med krav på översyn av ensamstående föräldrars situation vid handläggningen av utsökningsmål hos kronofogdemyndigheten bör avslås. Utskottet anser inte att någon riksdagens åtgärd är påkallad.

Allmän bakgrund

Om en fordran eller något annat anspråk inte fullgörs frivilligt i rätt tid kan fordringsägaren få biträde av kronofogdemyndigheten för att verkställa anspråket. Regler om verkställighet – eller utsökning – finns i utsökningsbalken. Till frågor om verkställighet enligt utsökningsbalken hör i första hand verkställighet av domar och andra exekutionstitlar. Om verkställigheten avser betalningsskyldighet sker den genom utmätning. Verkställighet av annat än betalningsskyldighet sker genom avhysning eller annan handräckning. Utöver de exekutiva uppgifterna enligt utsökningsbalken har kronofogdemyndigheterna att handlägga verkställighetsärenden enligt vissa andra författningar, t.ex. lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter samt mål om återtagande av gods som köpts på kredit enligt konsumentkreditlagen (1992:830) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare.

Mål om verkställighet (utsökningsmål) enligt utsökningsbalken kan vara av två slag – allmänna mål eller enskilda mål. Allmänna mål är i huvudsak mål om uttagande av böter, vite, skatt, tull, avgift och liknande medel som tillkommer staten. Utsökningsmål som inte är allmänna är enskilda. Ett utsökningsmål uppkommer när någon ansöker om verkställighet av ett anspråk mot någon annan.

När det gäller hanteringen hos kronofogdemyndigheten av mål som gäller betalningsskyldighet handläggs de flesta allmänna mål lika och är föremål för kontinuerlig bevakning och verkställighet tills skulderna antingen är fullt betalda eller har preskriberats. Enskilda mål handläggs i ettårsperioder med en möjlighet för sökanden till förlängning.

Det finns vissa regler om uppskov med verkställigheten. I fråga om enskilda mål föreskrivs i 4 kap. 10 § utsökningsbalken att utmätning skall ske så snart som möjligt efter det att behövliga handlingar har kommit in till kronofogdemyndigheten. Om sökanden medger uppskov med utmätningen och om uppskovet varar över två månader, är enligt andra stycket nämnda lagrum ansökan förfallen. Om sökanden medger uppskov fler än två gånger under en ettårig handläggningsperiod, är ansökan också förfallen. Liknande regler finns för verkställighet i form av avhysning (se 16 kap. utsökningsbalken).

När det gäller allmänna mål gäller för handläggningen hos kronofogdemyndigheten lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Enligt 7 § får kronofogdemyndigheten bevilja uppskov med betalningen bl.a. om det är påkallat med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden (p. 2). Uppskov får, enligt vad som föreskrivs i andra stycket, förenas med villkor om avbetalning. I 8 § föreskrivs att uppskov inte får beviljas för längre tid än vad som behövs för att gäldenären skall kunna betala sin skuld. Endast om det finns synnerliga skäl får uppskov, som inte förenas med villkor om avbetalning, beviljas för längre tid än ett år. Uppskov kan också återkallas under vissa förutsättningar (se 9 §).

Motionen

Ulla-Britt Hagström (kd) tar i motion L259 upp ensamstående föräldrars ekonomiska situation i samband med utsökningsärenden hos kronofogdemyndigheten. Motionären framhåller att ensamstående föräldrar har en utsatt ekonomisk situation än andra och att det är viktigt att i många sammanhang finna möjligheter till skydd för denna kategori. Ett sådant sammanhang är, enligt motionären, handläggningen av utsökningsmål hos kronofogdemyndigheten. Motionären ifrågasätter bl.a. om inte reglerna för uppskov kunde mjukas upp.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har viss förståelse för den problemställning som behandlas i motionen. Samtidigt vill utskottet peka på att det finns regler som tar hänsyn till gäldenärens behov när det gäller handläggningen hos kronofogdemyndigheten av mål om verkställighet. Utskottet kan inte se att det för närvarande är

påkallat med någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av vad som anförs i motionen.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet våren 1998 och våren 2000 behandlat motioner med krav på att ränteuppräknings begränsas sedan ett krav hamnat hos kronofogdemyndigheten för att underlätta för gäldenären att komma ur sin skuldsituation (bet. 1997/98:LU14 och 1999/2000:LU17). Utskottet avstyrkte bifall till motionerna med hänvisning till att det enligt gällande rätt finns vissa möjligheter till befrielse från eller jämkning av ränta samt redogjorde för innebörden i de berörda reglerna och till den uppfattning som framförts av de remissinstanser som yttrat sig över den våren 1998 aktuella motionen.

Med det anförda förslår utskottet att riksdagen avslår motion L259.

Godtrosförvärv

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande med krav på en översyn av reglerna om godtrosförvärv bör avslås. Utskottet anser att beredningen i Regeringskansliet av ett lagförslag, vari föreslås en vindikationsregel, inte bör föregripas.

Allmän bakgrund

Regler om godtrosförvärv finns i lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre, vilken trädde i kraft den 1 januari 1987 (prop. 1985/86:123, bet. LU 1986/87:4). Godtrosförvärvslagen innebär att en förvärvare, under förutsättning att han eller hon är i god tro, blir ägare till egendomen även om den förvärvas från någon som inte hade rätt att överlåta den. Bestämmelserna i godtrosförvärvslagen innefattar i huvudsak en kodifiering av de rättsregler på området som utbildats i rättspraxis. Lagen innebär emellertid också en skärpning och precisering av de krav som ställs på en förvärvare av lösöre för att denne skall anses vara i god tro.

Den 1 januari 1999 skärptes kraven för godtrosförvärv ytterligare (prop. 1997/98:168, bet. 1998/99:LU2). Bestämmelserna innebär nu att en förvärvare anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han eller hon inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.

Godtrosförvärvslagen innehåller också regler om att den som på grund av någon annans godtrosförvärv har förlorat äganderätten till viss egendom har rätt att få tillbaka egendomen mot lösen. Den som vill lösa till sig egendomen skall kräva tillbaka den från innehavaren inom tre månader från det att han eller hon fick eller måste antas ha fått kännedom om dennes innehav. Rätten till lösen torde ha störst betydelse när det gäller personliga föremål med vär-

den utöver de rent ekonomiska, museiföremål och annat, där en utgiven försäkringsersättning inte medger ersättningsköp.

Godtrosförvärlagen bygger på den s.k. *extinktionsprincipen*. En tillämpning av den motsatta principen, *vindikationsprincipen*, skulle vid exempelvis förvärv av stöldgods innebära att den bestulnes äganderätt till godset bestod, oavsett om någon annan hade förvärvat egendomen i god tro, och att den bestulne alltså skulle ha rätt att få tillbaka det stulna utan att betala lösen.

I slutet av år 1998 tillkallade regeringen en utredning med uppdrag att ta fram ett lagförslag som bygger på att vindikationsprincipen skall gälla vid åtminstone stöld av lösöre. Sommaren 2000 avlämnades utredningsbetänkandet (SOU 2000:56) Vindikation av stöldgods. I betänkandet föreslås en vindikationsregel, vilken omfattar egendom som har frånhänts ägaren genom tillgrepp, dvs. ett olovligt tagande, och genom på visst sätt kvalificerat tvång, s.k. råntvång.

Motionsyrkandet

Agne Hansson m.fl. (c) anser i motion Ju237 att en princip som innebär att den rättmätige ägaren inte kan få tillbaka stulna egendom som förvärvats i god tro urholkar förtroendet för rättssystemet. I motionen yrkas en översyn av reglerna om godtrosförvärv i syfte att den bestulne skall kunna återfå sin egendom utan att behöva betala lösen (yrkande 6).

Tidigare behandling

Våren 2001 behandlade utskottet tre motioner med samma inriktning som den nu aktuella (bet. 2000/01:LU5). Utskottet konstaterade att betänkandet (SOU 2000:56) Vindikation av stöldgods hade varit föremål för remissbehandling och att det förelåg ett lagförslag med den inriktning som motionärerna förespråkade. Enligt utskottets mening borde resultatet av det fortsatta beredningsarbetet inom Regeringskansliet avvaktas innan något definitivt ställningstagande från riksdagens sida kom till stånd. Med det anförda avstyrkte utskottet bifall till motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att beredning alltjämt pågår inom Regeringskansliet med anledning av det lagförslag som Utredningen om nya regler om godtrosförvärv lämnat. Även nu anser utskottet att det fortsatta beredningsarbetet inte bör föregripas genom något ställningstagande från riksdagens sida i förevarande sammanhang. Riksdagen bör därför avslå motion Ju237 yrkande 6.

Särskilt yttrande

Godtrosförvärv

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfsson och Petra Gardos (alla m).

Vi vill understryka att en princip som innebär att den rättmätige ägaren inte kan få tillbaka stulen egendom som någon har förvärvat i god tro urholkar förtroendet för rättssystemet. I svensk rätt måste därför snarast införas en vindikationsregel som skall gälla åtminstone vid stöld av lösöre. Ett förslag till en sådan reglering finns också i utredningsbetänkandet (SOU 2000:56) Vindikation av stöldgods. Det torde, enligt vår mening, råda bred politisk uppslutning kring införandet av en sådan regel. Mot denna bakgrund anser vi att det är synnerligen anmärkningsvärt att regeringen ännu inte fått till stånd ett sådant angeläget lagförslag till riksdagen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 2000/01

2000/01:L701 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Konsumentombudsmannen bör ges möjlighet att förordna om näringsförbud vid grova åsidosättanden på det marknadsmässiga området.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om regler i köplagen.

Motioner från allmänna motionstiden 2001/02

2001/02:L219 av Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Hästhagens område, Söderfors, Tierps kommun.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av begreppet herrelös mark i lagstiftningen.

2001/02:L231 av Lennart Klockare och Ann-Kristine Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagen om näringsförbud och preskriptionsregler.

2001/02:L259 av Ulla-Britt Hagström (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en uppföljning av ensamstående föräldrars villkor vid ärenden hos kronofogden.

2001/02:L262 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en sådan ändring i köplagen att en begränsning av antalet konkurser införs.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Konsumentombudsmannen bör ges möjlighet att förordna om näringsförbud vid grova åsidosättanden av marknadens regler.
3. Riksdagen begär hos regeringen en utredning om regler i köplagen enligt intentionerna i motionen.

2001/02:L306 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Agneta Lundberg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av lagstiftningen i syfte att undvika problem av det slag som beskrivits i motionen.

2001/02:L330 av Eva Flyborg (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återförsäljning av egendom till tidigare ägare genom auktion.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpning av näringsförbudsregleringen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av näringsförbudsbesluten.

2001/02:Ju237 av Agne Hansson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av godtroshetsbegreppet.